

De relatie tussen ouderlijke attributies en negatieve disciplineren in de peutertijd: Bestaan er verschillen tussen vaders en moeders?

Master's thesis

Utrecht University

Master's programme in Clinical Child, Family and Education Studies

Final version

Marije Lohuis (5621844)

Supervisor: Marjolein Verhoeven

Tweede beoordelaar: Marieke van den Heuvel

Datum: 25-05-2019

Samenvatting

In deze studie is onderzoek gedaan naar de relatie tussen ouderlijke attributies en negatieve disciplineren in de peutertijd en het verschil daarin tussen vaders en moeders. Hiervoor hebben 50 ouderparen met een kind tussen de 24 en 51 maanden ($M = 35.1$, $SD = 7.6$, 54% jongen) vragenlijsten ingevuld om de mate van kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren in kaart te brengen. Uit de resultaten blijkt dat vaders en moeders niet van elkaar verschillen wat betreft de mate waarin zij negatieve disciplineren toepassen. Wel is er een verschil gevonden wat betreft ouderlijke attributies. Hoewel zowel vaders als moeders significant meer kind-verantwoordelijke dan ouder-verantwoordelijke attributies blijken te hebben, is gevonden dat moeders significant meer kind-verantwoordelijke attributies hebben dan vaders. Voor moeders is een significante, positieve relatie gevonden tussen zowel kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren als tussen ouder-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren. Daarbij blijken alleen kind-verantwoordelijke attributies een belangrijke voorspeller te zijn voor negatieve disciplineren. Voor vaders werden er geen relaties gevonden tussen ouderlijke attributies en negatieve disciplineren. Concluderend blijken met name kind-verantwoordelijke attributies een belangrijke voorspellende factor voor negatieve disciplineren te zijn, waarbij er verschillen zijn gevonden tussen vaders en moeders. Dit biedt aanknopingspunten voor de ontwikkeling van preventieprogramma's.

Sleutelwoorden: ouderlijke attributies, negatieve disciplineren, verschillen vaders en moeders, peuters

Abstract

In this study, research has been done into the relationship between parental attributions and harsh discipline in the preschool age and the difference therein between fathers and mothers. For this, 50 parents with a child between 24 and 51 months ($M = 35.1$, $SD = 7.6$, 54% jongen) completed to chart the degree of child-responsible and parent-responsible attributions and harsh discipline. The results show that fathers and mothers do not differ in terms of the extent to which they apply negative discipline. However, a difference has been found regarding parental attributions. Although both mothers and fathers appear to have significantly more child-responsible attributions, it has been found that mothers have significantly more child-responsible attributions than fathers. For mothers, a significant, positive relationship was found between child-responsible attributions and harsh discipline as well as between parent-responsible attributions and harsh discipline. In addition, only child-responsible attributions appear to be an important predictor for harsh discipline. For fathers, no relationships were found between parental attributions and harsh discipline. In conclusion, child-responsible attributions appear to be an important predictive factor for harsh discipline, with differences found between fathers and mothers. This provides starting points for the development of prevention programs.

Keywords: parental attributions, harsh discipline, differences fathers and mothers, toddlers

De Relatie tussen Ouderlijke Attributies en Negatieve Disciplineren in de Peutertijd: Bestaan er Verschillen tussen Vaders en Moeders?

In de peutertijd, wanneer kinderen zich snel ontwikkelen, speelt de opvoeding van ouders een unieke en belangrijke rol in de ontwikkelingsuitkomsten van kinderen (Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković, & Van Aken, 2007). Uit onderzoek is gebleken dat negatieve disciplineren een nadelig effect heeft op de ontwikkeling van kinderen (Bender et al., 2007; Miner & Carke-Stewart, 2008). Vooral verbale en fysieke straf en psychologische controle zijn gerelateerd aan een grotere kans op de ontwikkeling van gedragsproblemen, zoals agressief en opstandig gedrag (Becht, Prinzie, Deković, Van den Akker, & Shiner, 2016; Kuppens & Ceulemans, 2018). De nadelige effecten benadrukken het maatschappelijke belang van verder onderzoek naar de totstandkoming van negatieve disciplineren.

Met betrekking tot opvoedgedrag blijkt uit de literatuur dat er verschillen bestaan tussen vaders en moeders. Zo blijken moeders responsiever en warmer te zijn dan vaders, terwijl vaders over het algemeen restrictiever zijn (McKinney & Renk, 2008). Wanneer echter specifiek gekeken wordt naar negatieve disciplineren, blijkt uit onderzoek dat er geen verschillen bestaan tussen vaders en moeders wat betreft de mate waarin zij negatieve disciplineren toepassen (Calzada, Eyberg, Rich, & Querido, 2004; Verhoeven et al., 2007).

Wanneer gekeken wordt naar factoren die in verband kunnen worden gebracht met negatieve disciplineren, blijken ouderlijke attributies een belangrijke voorspeller te zijn (o.a. Leung & Slep, 2006; Wilson & White, 2006). Ouderlijke attributies weerspiegelen de manier waarop ouders de oorzaken van het gedrag van hun kind interpreteren en worden weergegeven in termen van locus of control (wie het gedrag tot stand brengt), stabiliteit (de mate waarin het gedrag gedurende de tijd aanwezig blijft) en intentie van gedrag (welk doel het gedrag heeft) (Sturge-Apple, Suor, & Skibo, 2014). Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies. Bij kind-verantwoordelijke attributies interpreteren ouders het gedrag van hun kind als intentioneel en stabiel over tijd en wordt het kind verantwoordelijk gehouden voor diens, terwijl ouders bij ouder-verantwoordelijke attributies de oorzaak van het gedrag bij zichzelf zoeken (Williamson & Johnston, 2015). Uit onderzoek blijkt dat ouders met meer kind-verantwoordelijke attributies veelal geïrriteerd en ineffectief reageren op het gedrag van hun kinderen (Snyder, Cramer, & Afsak, 2005) en een meer autoritaire opvoedstijl hanteren (Whittingham, Sofronoff, Sheffield, & Sanders, 2009). Volgens het Social Information Processing model (SIP) zijn deze kind-verantwoordelijke attributies dan ook belangrijke

voorspellers voor het toepassen van negatieve disciplineren (Beckerman, Van Berkel, Mesman, & Alink, 2018).

Hoewel er dus meerdere onderzoeken zijn gedaan naar de relatie tussen kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren, is er nog weinig bekend over de relatie tussen ouder-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren. In een ouder onderzoek (1992) werd gevonden dat negatief gedrag van kinderen ertoe kan leiden dat ouders gaan twijfelen aan hun eigen opvoedingscompetentie, wat weer kan leiden tot frustratie, met als gevolg dat ouders meer negatieve disciplineren toepassen en zo het negatieve gedrag van hun kind in stand houden (Roberts, Joe, & Rowe-Hallbert, 1992). Ook vonden zij dat wanneer ouders hun eigen verantwoordelijkheid gaan herkennen voor het negatieve gedrag van hun kinderen (“mijn kind misdraagt zich omdat ik niet genoeg structuur biedt”) dit tevens kan leiden tot een verminderd gevoel van opvoedingscompetentie en meer frustratie, met wederom negatieve disciplineren tot gevolg. Zij vonden daarentegen ook dat ouders die zichzelf verantwoordelijk houden voor het negatieve gedrag van hun kind juist meer gemotiveerd waren om hun opvoedgedrag aan te passen, opdat het negatieve gedrag zou afnemen. Daarnaast werd in het onderzoek van Carpentier, Mullins, Wolfe-Christensen en Chaney (2008), waarvan 88% van de onderzoeksgroep moeder was, gevonden dat ouders met meer ouder-verantwoordelijke attributies minder negatief reageerden dan ouders met meer kind-verantwoordelijke attributies. Dit verband tussen kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren werd al eerder gevonden door Leung en Slep (2006). Zij onderzochten de rol van moederlijke depressie, boosheid en attributies met betrekking tot ineffectieve opvoedingsstrategieën en gedragsproblemen bij kinderen in de leeftijd van drie tot en met zeven jaar. Zij vonden dat ouders die hun kind verantwoordelijk hielden voor diens negatieve gedrag en het gedrag zagen als intentioneel meer negatieve disciplineren toepasten dan ouders die zichzelf verantwoordelijk hielden en het gedrag zagen als niet-intentioneel. Gezien de inconsistente bevindingen is er dus meer onderzoek nodig om meer duidelijkheid te krijgen over de relatie tussen ouder-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren.

Onderzoek naar ouderlijke attributies heeft zich vooral gefocust op moeders en er is tot op heden weinig bekend over de rol van attributies van vaders (Meuwissen & Carlson, 2018). Het is echter belangrijk om hier meer over te weten te komen, aangezien al wel bekend is dat de vader-kind relatie een unieke rol speelt in de ontwikkeling van kinderen (Lamb & Lewis, 2010; Yogman & Garfield, 2016). De weinige studies die wel de attributies van beide ouders direct met elkaar hebben vergeleken, geven geen eenduidig beeld. Zo werd in een ouder onderzoek (1990) gevonden dat beide ouders het agressieve gedrag van hun kind toeschreven

aan het kind zelf en dus evenveel kind-verantwoordelijke attributies hadden (Mills & Rubin, 1990), maar werd in een onderzoek naar ouderlijke attributies bij kinderen met ADHD gevonden dat vaders het negatieve gedrag meer toeschreven aan hun kind – en dus meer kind-verantwoordelijke attributies hadden – dan moeders (Chen, Seipp, & Johnston, 2008). Het is mogelijk dat de attributies van vaders en moeders verschillen en dat zij het gedrag van hun kind anders interpreteren. Vaders stellen hun kinderen namelijk vaak bloot aan nieuwe ervaringen, leren hen om assertief te zien en ondernemen meer activiteiten met hun kinderen (Lamb & Lewis, 2010). Daarom is het waarschijnlijk dat vaders hun kind meer verantwoordelijk houden voor mislukkingen met betrekking tot autonomie en assertiviteit, omdat zij hier meer waarde aan hechten. Anderzijds lijken moeders meer waarde te hechten aan gehoorzaamheid, waardoor zij hun kind meer verantwoordelijk houden voor ongehoorzaam gedrag (Lamb & Lewis, 2010). Hoewel er dus verschillen tussen ouders lijken te bestaan, zijn er ook overeenkomsten te zien. Nelson, O'Brien, Calkins en Keane (2013) vonden namelijk in hun onderzoek dat wanneer ouders negatieve attributies hadden, hun partners ook meer gedragsproblemen waarnamen bij hun kind.

Het huidige onderzoek richt zich op de relatie tussen ouderlijke attributies en negatieve disciplineren bij peuters en het verschil daarin tussen vaders en moeders. Er wordt verwacht dat ouders meer negatieve disciplineren toepassen naarmate ze meer kind-verantwoordelijke attributies hebben. Met betrekking tot ouder-verantwoordelijke attributies zijn de bevindingen tot nu toe inconsistent. Zo werd in het ene onderzoek gevonden dat deze vorm van attributies gerelateerd is aan minder negatieve disciplineren, terwijl in een ander onderzoek juist werd gevonden dat meer ouder-verantwoordelijke attributies leidt tot meer negatieve disciplineren. Ook de theoretische verklaringen lijken tegenstrijdig: ouders die zichzelf verantwoordelijk houden voelen zich ofwel minder competent, waardoor zij het risico lopen meer negatieve disciplineren toe te passen, ofwel meer gemotiveerd om hun opvoedgedrag aan te passen, waardoor zij juist minder negatieve disciplineren toepassen. Hierdoor kan geen duidelijke verwachting worden opgesteld met betrekking tot de relatie tussen ouder-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren. Bovendien is er weinig bekend over eventuele verschillen tussen vaders en moeders wat betreft de relatie tussen ouderlijke attributies en negatieve disciplineren, waardoor ook hiervoor geen duidelijke verwachting kan worden opgesteld. De twee laatstgenoemde onderzoeksvragen zijn daardoor exploratief. Welke vormen van attributies voorspellend zijn voor negatieve disciplineren, zowel voor vaders als moeders, wordt tevens exploratief onderzocht. Daarnaast wordt verwacht dat er geen verschil zal zijn in de mate waarin vaders en moeders negatieve

disciplinering toepassen. Tenslotte wordt verwacht dat vaders meer kind-verantwoordelijke en moeders meer ouder-verantwoordelijke attributies hebben.

Methode

Participanten

Aan deze studie hebben 50 ouderparen deelgenomen. De gemiddelde leeftijd van moeders was $M = 33.6$ ($SD = 4.2$), variërend van 23 tot 42 jaar. Alle deelnemende moeders hadden een Nederlandse nationaliteit. Het grootste deel van de moeders was hoogopgeleid (94%). De gemiddelde leeftijd van vaders was $M = 35.6$ ($SD = 5.2$), variërend van 24 tot 48 jaar. Alle deelnemende vaders hadden een Nederlandse nationaliteit. Het grootste deel van de vaders was hoogopgeleid (86%). De kinderen van de deelnemende ouders waren tussen de 24 en 51 maanden oud ($M = 35.1$, $SD = 7.6$) en 54% was een jongen.

Procedure

De data is verkregen middels een cross-sectionele studie. Gezinnen zijn verworven via kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en persoonlijke relaties. Middels een informatiebrief werd het doel van het onderzoek uitgelegd. Daarnaast werd vermeld dat alle gegevens vertrouwelijk en anoniem verwerkt zouden worden en dat participanten het recht hadden om zich te allen tijde terug te trekken uit het onderzoek. Nadat ouders hadden aangegeven deel te willen nemen, kregen zij een link naar de digitale vragenlijsten, die zij op een eigen gekozen moment in konden vullen. Ouders van hetzelfde gezin werd gevraagd om de vragenlijst apart van elkaar in te vullen, waarbij zij hetzelfde kind in gedachten namen. Het invullen duurde ongeveer 30 minuten.

Instrumenten

Ouderlijke attributies. Met de Parenting Cognition Scale wordt de manier waarop ouders het ongewenste gedrag van hun kind interpreteren in kaart gebracht (Snarr, Slep, & Grande, 2009). De vragenlijst bestaat uit 16 items, waarvan 9 items het ongehoorzame gedrag toeschreven aan het kind zelf (*‘Mijn kind probeert mij expres boos te maken’*) en 7 items het ongehoorzame gedrag toeschreven aan stabiele, globale karaktereigenschappen van de ouder (*‘Ik heb weinig geduld’*). De antwoorden worden gegeven aan de hand van een 6-punts Likertschaal, variërend van ‘altijd waar’ tot ‘nooit waar’, waarbij de ouder voor de afgelopen twee maanden moest aangeven in hoeverre bepaalde redenen voor ongewenst gedrag passend zijn bij het gedrag van het kind. Vervolgens wordt een gemiddelde score berekend. De items zijn gehercodeerd, zodat een hoge score op ‘kind-verantwoordelijk’ inhoudt dat ouders hun kind verantwoordelijk houden voor het ongewenste gedrag, terwijl een hoge score op ‘ouder-verantwoordelijk’ inhoudt dat ouders zichzelf verantwoordelijk stellen. Kind-

verantwoordelijke attributies hebben daarbij een betrouwbaarheid van $\alpha = .87$ voor moeders en $\alpha = .77$ voor vaders. Voor ouder-verantwoordelijke attributies is de betrouwbaarheid $\alpha = .79$ voor moeders en $\alpha = .74$ voor vaders.

Negatieve disciplineren. De Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire (CECPAQ) meet verschillende aspecten van ouderlijk opvoedgedrag van kinderen tussen 12 en 48 maanden, waaronder ‘Negatieve disciplineren’ (Verhoeven, Deković, Bodden, & Van Baar, 2017). Deze schaal bestaat uit 12 items, waarin onderscheid kan worden gemaakt tussen verbale straf, fysieke straf en psychologische straf. Een voorbeeld van een stelling is: ‘*Als mijn kind ongehoorzaam is, geef ik hem een tik*’. De antwoorden worden gegeven aan de hand van een 6-punts Likertschaal, variërend van ‘nooit’ tot ‘altijd’. Vervolgens wordt een gemiddelde score berekend, waarbij een hoge score betekent dat een ouder veel negatieve disciplineren toepast. De betrouwbaarheid van deze schaal voor moeders is $\alpha = .61$ en voor vaders $\alpha = .79$.

Analyse

Er zal als eerste een afhankelijke t-toets uitgevoerd worden om te onderzoeken of er een significant verschil bestaat tussen vaders en moeders wat betreft kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren. Daarna zullen er apart voor vaders en moeders correlaties worden berekend om te zien of er een relatie bestaat tussen ouderlijke attributies (kind- en ouderverantwoordelijk) en negatieve disciplineren. Om te onderzoeken hoeveel ouder-verantwoordelijke en kind-verantwoordelijke attributies relatief bijdragen aan de voorspelling van negatieve disciplineren, wordt vervolgens een multiële regressieanalyse uitgevoerd. Hierbij zijn ouderlijke attributies (kind- en ouderverantwoordelijk) de onafhankelijke variabelen en is negatieve disciplineren de afhankelijke variabele. Deze regressieanalyse zal zowel voor moeders als voor vaders worden uitgevoerd.

Resultaten

Voordat de analyses uitgevoerd werden, is eerst gekeken of aan bepaalde assumpties is voldaan. Zo moest voor de afhankelijke t-toets worden gekeken of de scores normaal verdeeld zijn. Aan deze assumptie is voldaan, aangezien het staafdiagram een normaalverdeling aannam. Voordat de correlaties berekend konden worden, zijn eerst de assumpties van normaliteit, lineariteit en homoscedasticiteit getest en hieraan is voldaan. Het staafdiagram had namelijk een normaalverdeling, er was een lineaire lijn zichtbaar en de variabiliteit was overal ongeveer even groot. Tenslotte moest voor de multiële regressieanalyse ook worden voldaan aan een aantal assumpties. Boxplots hebben uitgewezen dat de scores normaal

verdeeld waren, met zowel bij moeders als vaders enkele uitschieters. Er is besloten om deze uitschieters wel mee te nemen in de analyse, om zo een reëel beeld van de steekproef te verkrijgen. Ook is voldaan aan de assumpties van lineariteit en homoscedasticiteit, aangezien er een lineaire lijn zichtbaar was en de variabiliteit overal ongeveer even groot was.

Bovendien was er sprake van onafhankelijkheid, aangezien de Durbin-Watson voor moeders 2.01 en voor vaders 2.07 was en dus tussen 1.5 en 2.5 ligt. Tenslotte is de VIF voor moeders 1.13 en voor vaders 1.21, wat betekent dat er geen sprake is van multicollineariteit tussen de voorspellers, aangezien deze waarden tussen 1 en 10 liggen.

In Tabel 1 zijn beschrijvende statistieken opgenomen. Vaders en moeders in deze studie gaven aan bijna nooit negatieve disciplinering toe te passen. Uit de gepaarde t-toets kwam naar voren dat vaders en moeders hierin niet van elkaar verschilden, $t(49) = -1.37, p = .176$. Vaders en moeders passen dus evenveel negatieve disciplinering toe. Wel was er een significant verschil tussen ouder-verantwoordelijke en kind-verantwoordelijke attributies, zowel bij moeders, $t(49) = -5.22, p < .001$, als bij vaders, $t(49) = -5.41, p < .001$, waarbij beide ouders meer kind-verantwoordelijke dan ouder-verantwoordelijke attributies hadden. Daarnaast verschilden vaders en moeders van elkaar wat betreft kind-verantwoordelijke attributies, $t(49) = 2.12, p = .039$, waarbij moeders hun kind vaker verantwoordelijk hielden voor hun gedrag dan vaders. Vaders en moeders in deze studie gaven daarentegen aan weinig ouder-verantwoordelijke attributies te hebben en hierin verschilden vaders en moeders niet van elkaar, $t(49) = .61, p = .547$.

Tabel 1

Correlaties tussen ouderlijke attributies (kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke) en negatieve disciplinering van moeders (N=50) en vaders (N=50)

	1	2	3	4	5	6	M	SD
Moeder								
1. Kind-ver. attributies	-						3.08	.80
2. Ouder-ver. attributies	.34*	-					2.46	.64
3. Negatieve disciplinering	.41**	.33*	-				1.96	.33
Vader								

4. Kind-ver. attributies	.60***	.13	.34*	-			2.88	.60
5. Ouder-ver. attributies	.07	.07	-.02	.41**	-		2.39	.58
6. Negatieve disciplinering	.08	.19	.40**	.18	.25	-	2.03	.32

Noot. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

De correlaties zijn weergegeven in Tabel 1. Daaruit blijkt dat ouders uit hetzelfde gezin meer op elkaar lijken wat betreft kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplinering dan ouders uit verschillende gezinnen. Daarnaast was de correlatie tussen kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies voor zowel moeders, $r(48) = .34, p = .015$, als vaders, $r(48) = .41, p = .003$, significant, waarbij een hoge score op kind-verantwoordelijke attributies gepaard ging met een hoge score op ouder-verantwoordelijke attributies. Ook de correlatie tussen kind-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplinering voor moeders was significant, $r(48) = .41, p = .003$; naarmate moeders het kind meer verantwoordelijk hielden, bleken zij meer negatieve disciplinering toe te passen. Tenslotte was de correlatie tussen ouder-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplinering voor moeders ook significant, $r(48) = .33, p = .021$; naarmate moeders zichzelf meer verantwoordelijk hielden, bleken zij meer negatieve disciplinering toe te passen.

Tabel 2

Multipele regressieanalyse ouderlijke attributies (kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke) van moeders en vaders als voorspellers van negatieve disciplinering

Variabele	Moeders			Vaders		
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β
Kind-ver. attributies	.14	.06	.34*	.04	.08	.08
Ouder-ver. attributies	.11	.07	.21	.12	.08	.22
R^2		.21			.07	
F		6.16			1.78	

Noot. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

De resultaten van de multipele regressieanalyse zijn weergegeven in Tabel 2. Kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies verklaarden samen een significante 21% van de variantie in negatieve disciplinering van moeders, $R^2 = .21, F(2, 47) = 6.16, p = .004$. Kind-verantwoordelijke attributies bleken daarbij een significante voorspeller voor

negatieve disciplineren te zijn, $\beta = .34$, $p = .018$, ouder-verantwoordelijke attributies niet, $\beta = .21$, $p = .134$. Er kan dus worden geconcludeerd dat voor moeders kind-verantwoordelijke attributies de belangrijkste voorspeller was voor negatieve disciplineren en een unieke bijdrage leverde in de voorspelling van negatieve disciplineren.

Voor vaders verklaarden kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies samen een niet-significante 7% van de variantie in negatieve disciplineren, $R^2 = .07$, $F(2, 47) = 1.78$, $p = .181$. Zowel kind-verantwoordelijke attributies, $\beta = .08$, $p = .588$, als ouder-verantwoordelijke attributies, $\beta = .22$, $p = .163$, bleken daarbij geen significante voorspeller van negatieve disciplineren te zijn. Er kan dus worden geconcludeerd dat negatieve disciplineren door vaders niet voorspeld werd door kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies.

Discussie

In deze studie is onderzoek gedaan naar de relatie tussen ouderlijke attributies en negatieve disciplineren en het verschil daarin tussen vaders en moeders. Uit de resultaten blijkt dat zowel vaders als moeders weinig negatieve disciplineren toepassen en dat er daarin geen verschillen zijn tussen hen. Daarnaast blijken zowel vaders als moeders meer kind-verantwoordelijke dan ouder-verantwoordelijke attributies te hebben. Voor moeders blijken deze ouderlijke attributies gerelateerd te zijn aan negatieve disciplineren, waarbij met name het hebben van kind-verantwoordelijke attributies het risico op het toepassen van negatieve disciplineren verhoogt.

Met betrekking tot de relatie tussen ouderlijke attributies en negatieve disciplineren werd verwacht dat ouders meer negatieve disciplineren toepasten naarmate ze meer kind-verantwoordelijke attributies hadden. Voor moeders blijkt dit inderdaad het geval te zijn. Dit sluit aan bij de literatuur, waarin werd gevonden dat ouders met meer kind-verantwoordelijke attributies veelal geïrriteerd en ineffectief reageerden op het gedrag van kinderen en meer negatieve disciplineren toepasten dan ouders die zichzelf verantwoordelijk hielden (Leung & Slep, 2006; Snyder et al., 2005). Hierdoor bestaat de kans op een vicieuze cirkel: ouders die keer op keer negatieve interacties hebben met hun kind ontwikkelen mogelijk negatieve opvattingen over de oorzaak van het wangedrag (Colalillo, Miller, & Johnston, 2015). Dit vergroot de kans op negatieve disciplineren en kan weer leiden tot negatieve interacties. Vervolgonderzoek zou zich daarom moeten richten op manieren om dit patroon te doorbreken.

De relatie tussen ouder-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren werd exploratief onderzocht. Uit de resultaten blijkt dat deze relatie alleen voor moeders significant

is. Een mogelijke verklaring hiervoor wordt gegeven in het onderzoek van Roberts et al. (1992). Zij vonden dat ouder-verantwoordelijke attributies zowel tot een toename als een afname van negatieve disciplineren konden leiden. De onderzoeksgroep uit de huidige studie bestond daarbij waarschijnlijk uit meer moeders dan vaders die een positieve relatie lieten zien tussen ouder-verantwoordelijke attributies en negatieve disciplineren.

Ook het verschil tussen vaders en moeders wat betreft de relatie tussen ouderlijke attributies en negatieve disciplineren werd exploratief onderzocht. Het blijkt dat voor moeders zowel kind-verantwoordelijke als ouder-verantwoordelijke attributies significant gerelateerd zijn aan negatieve disciplineren, waarbij een hoge score op beide vormen van attributies gepaard gaat met een hoge score op negatieve disciplineren. Voor vaders werden daarentegen geen significante relaties gevonden. Een mogelijke verklaring hiervoor is de gebruikte onderzoeksgroep. De vaders die meegenomen zijn in dit onderzoek scoren zowel laag op negatieve disciplineren als op kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies. Vervolgonderzoek zou daarom gebruik moeten maken van een meer heterogene onderzoeksgroep.

Daarnaast is onderzocht welke vormen van attributies voorspellend zijn voor negatieve disciplineren. Uit de resultaten blijkt dat voor moeders alleen kind-verantwoordelijke attributies een belangrijke voorspeller van negatieve disciplineren zijn. Voor vaders blijken zowel kind-verantwoordelijke als ouder-verantwoordelijke attributies geen significante voorspellers van negatieve disciplineren te zijn. De relatie tussen ouderlijke attributies en negatieve disciplineren is daarmee verschillend voor vaders en moeders, waarbij voor vaders andere factoren van belang blijken te zijn voor het voorspellen van negatieve disciplineren. Vervolgonderzoek zou moeten uitwijzen welke factoren dit precies zijn en hoe deze dan verband houden met negatieve disciplineren.

Met betrekking tot negatieve disciplineren werd gevonden dat er geen verschil is in de mate waarin vaders en moeders negatieve disciplineren toepassen, wat aansluit bij de verwachting. Wanneer gekeken wordt naar ouderlijke attributies, blijkt dat er verschillen bestaan tussen de hoeveelheid kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies van vaders en moeders. Moeders blijken daarbij zowel meer kind-verantwoordelijke als ouder-verantwoordelijke attributies te hebben. Dit sluit gedeeltelijk aan bij de verwachting, aangezien verwacht werd dat vaders meer kind-verantwoordelijke attributies zouden hebben dan moeders. Echter, de studie waaruit deze hypothese is afgeleid deed onderzoek naar kinderen met ADHD, waardoor het aannemelijk is dat de attributies van vaders anders zijn wanneer hun kind een dergelijke diagnose heeft. Hoewel moeders dus hoger scoren op zowel

kind-verantwoordelijke als ouder-verantwoordelijke attributies, is gevonden dat zowel moeders als vaders significant meer kind-verantwoordelijke dan ouder-verantwoordelijke attributies hebben. Ouders uit hetzelfde gezin verschillen daarbij niet in de hoeveelheid kind-verantwoordelijke attributies, wat aansluit bij het onderzoek van Nelson et al. (2013). Zij vonden namelijk dat wanneer ouders negatieve attributies hadden, hun partners ook meer gedragsproblemen waarnamen bij hun kind. Bovendien is zowel voor moeders als vaders een significante, positieve relatie gevonden tussen kind-verantwoordelijke en ouder-verantwoordelijke attributies. Dit is opmerkelijk, aangezien gedacht werd dat ouders ofwel kind-verantwoordelijke, ofwel ouder-verantwoordelijke attributies zouden hebben. Uit deze studie is dus ook gebleken dat ouders beide vormen van attributies kunnen hebben en dat het een niet het ander uitsluit.

Dit onderzoek heeft een aantal beperkingen. Zo is er gebruik gemaakt van een relatief kleine steekproef, waarbij alle ouders een Nederlandse nationaliteit hadden. De meerderheid van de respondenten was hoger opgeleid en ouders waren samen verantwoordelijk voor de opvoeding, aangezien er alleen ouderparen zijn meegenomen in dit onderzoek. Daardoor zijn de resultaten niet te generaliseren naar de gehele Nederlandse populatie. Daarnaast werden ouders gevraagd naar hun eigen opvoedgedrag. Deze subjectieve beoordeling kan als gevolg hebben dat ouders hun eigen opvoedgedrag anders interpreteren dan hoe dit in werkelijkheid is (Johnston & Freeman, 1997). Vervolgonderzoek zou gebruik moeten maken van een grotere, meer representatieve steekproef en zou een sociale wenselijkheidsschaal moeten opnemen om een bias te voorkomen (Podsakoff, MacKenzie, & Podsakoff, 2012).

Een sterk punt van dit onderzoek daarentegen is dat zowel vaders als moeders hebben deelgenomen. Er zijn tot nu toe weinig studies die de ouderlijke attributies van zowel moeders als vaders hebben onderzocht, waardoor geen conclusies konden worden getrokken over de eventuele verschillen tussen hen. Tevens was nog weinig onderzoek gedaan naar de rol van attributies van vaders, terwijl al wel is gebleken dat de vader-kind relatie een unieke rol speelt in de ontwikkeling van kinderen (Lamb & Lewis, 2010; Yogman & Garfield, 2016). Meer kennis over eventuele verschillen tussen ouders kan bijdragen aan de verbetering en/of ontwikkeling van opvoedinterventies, zodat ouders beter ondersteund kunnen worden in het opvoeden van hun kinderen in een belangrijke periode, namelijk de peutersjeden, en probleemgedrag op latere leeftijd gereduceerd kan worden.

Al met al kan worden gesteld dat kind-verantwoordelijke attributies een belangrijke factor zijn om op in te zoomen, aangezien deze vorm van attributies voornamelijk bij moeders een rol blijkt te spelen in de totstandkoming van negatieve disciplineren. Wanneer er meer

duidelijkheid ontstaat over deze relatie, biedt dit aanknopingspunten voor de ontwikkeling van preventieprogramma's.

Referenties

- Becht, A. I., Prinzie, P., Deković, M., Van den Akker, A. L., & Shiner, R. L. (2016). Child personality facets and overreactive parenting as predictor of aggression and rule-breaking trajectories from childhood to adolescence. *Development and Psychopathology*, *28*, 399-413. doi:10.1017/S0954579415000577
- Beckerman, M., Van Berkel, S. R., Mesman, J., & Alink, L. R. A. (2018). Negative parental attributions mediate associations between risk factors and dysfunctional parenting: A replication and extension. *Child Abuse & Neglect*, *81*, 249-258. doi:10.1016/j.chiabu.2018.05.00
- Bender, H. L., Allen, J. P., McElhaney, K. B., Antonishak, J., Moore, C. M., Kelly, H. O., & Davis, S. M. (2007). Use of harsh physical discipline and developmental outcomes in adolescence. *Development and Psychopathology*, *19*, 227-242. doi:10.1017/S0954579407070125
- Calzada, E. J., Eyberg, S. M., Rich, B., & Querido, J. G. (2004). Parenting disruptive preschoolers: Experiences of mothers and fathers. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *32*, 203-213. doi:10.1023/B:JACP.000001977
- Carpentier, M. Y., Mullins, L. L., Wolfe-Christensen, C., & Chaney, J. M. (2008). The relationship of parent self-focused negative attributions to ratings of parental overprotection, perceived child vulnerability, and parenting stress. *Families, Systems, & Health*, *2*, 147-163. doi:10.1037/1091-7527.26.2.147
- Chen, M., Seipp, C. M., & Johnston, C. (2008). Mothers' and fathers' attributions and beliefs in families of girls and boys with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Child Psychiatry & Human Development*, *1*, 85-99. doi:10.1007/s10578-007-0073-6
- Colalillo, S., Miller, N. V., & Johnston, C. (2015). Mother and father attributions for child misbehavior: Relations to child internalizing and externalizing problems. *Journal of Social and Clinical Psychology*, *34*, 788-808. doi:10.1521/jscp.2015.34.9.788
- Johnston, C., & Freeman, W. (1997). Attributions for child behavior in parents of children without behavior disorders and child with attention deficit-hyperactivity disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *65*, 636-645. doi:00004730-199708000-00013
- Kuppens, S., & Ceulemans, E. (2018). Parenting styles: A closer look at a well-known concept. *Journal of Child and Family Studies*, *27*, 1-14. doi:10.1007/s10826-018-1242-x
- Lamb, M. E., & Lewis, C. (2010). The development and significance of father-child

- relationships in two-parent families. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (pp. 94-153). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Leung, D. W., & Slep, A. M. S. (2006). Predicting inept discipline: The role of parental depressive symptoms, anger, and attributions. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 74*, 524-534. doi:10.1037/0022-006X.74.3.524
- McKinney, C., & Renk, K. (2008). Differential parenting between mothers and fathers. Implications for late adolescents. *Journal of Family Issues, 6*, 806-827. doi:10.1177/0192513X07311222
- Meuwissen, A. S., & Carlson, S. M. (2018). The role of father parenting in children's school readiness: A follow-up. *Journal of Family Psychology, 32*, 588-598. doi:10.1037/fam0000418
- Mills, R. S., & Rubin, K. H. (1990). Parent beliefs about problematic social behaviors in early childhood. *Child Development, 61*, 138-151. doi:10.1111/j.1467-8624.1990.tb02767.x
- Miner, J. L., & Clarke-Stewart, K. A. (2008). Trajectories of externalizing behavior from age 2 to age 9: Relations with gender, temperament, ethnicity, parenting, and rater. *Developmental Psychology, 44*, 771-786. doi:10.1037/0012-1649.44.3.771
- Nelson, J. A., O'Brien, M., Calkins, S. D., & Keane, S. P. (2013). Mothers' and fathers' negative responsibility attributions and perceptions of children's problem behavior. *Personal Relationships, 20*, 719-727. doi:10.1111/pere.12010
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., & Podsakoff, N. P. (2012). Sources of method bias in social science research and recommendations on how to control it. *Annual Review Psychology, 63*, 539-569. doi:10.1146/annurev-psych-120710-10045
- Roberts, M. W., Joe, V. C., & Rowe-Hallbert, A. (1992). Oppositional child behavior and parental locus of control. *Journal of Clinical Child Psychology, 21*, 170-177. doi:10.1207/s15374424jccp2102_9
- Snarr, J. D., Slep, A. M. S., & Grande, V. P. (2009). Validation of a new self-report measure of parental attributions. *Psychological Assessment, 21*, 390-401. doi:10.1037/a0016331
- Snyder, J., Cramer, A., & Afrank, J. (2005). The contributions of ineffective discipline and parental hostile attributions of child misbehaviour to the development of conduct problems at home and school. *Developmental Psychology, 1*, 30-41. doi:10.1037/0012-1649.41.1.30
- Sturge-Apple, M. L., Suor, J. H., & Skibo, M. A. (2014). Maternal child-centered attributions

and harsh discipline: The moderating role of maternal working memory across socioeconomic contexts. *Journal of Family Psychology*, *28*, 645-654.

doi:10.1037/fam0000023

Verhoeven, M., Deković, M., Boddien, D., & Van Baar, A. L. (2017). Development and initial validation of the comprehensive early childhood parenting questionnaire (CECPAQ) for parents of 1-4 year olds. *European Journal of Developmental Psychology*, *14*, 233-247. doi:10.1080/17405629.2016.1182017

Verhoeven, M., Junger, M., Van Aken, C., Deković, M., & Van Aken, M. A. G. (2007). Parenting during toddlerhood: Contributions of parental, contextual, and child characteristics. *Journal of Family Issues*, *1*, 1-29. doi:10.1177/0192513X07302098

Whittingham, K., Sofronoff, K., Sheffield, J., & Sanders, M. R. (2009). Do parental attributions affect treatment outcome in a parenting program? An exploration of the effects of parental attributions in an RCT of stepping stones tripe P for the ASD population. *Research in Autism Spectrum Disorders*, *3*, 129-144.

doi:10.1016/j.rasd.2008.05.002

Williamson, D., & Johnston, C. (2015). Maternal and paternal attributions in the prediction of boys' behavior problems across time. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, *44*, 668-675. doi:10.1080/15374416.2013.862803

Wilson, C., & White, C. (2006). A preliminary investigation of the effect of intervention on parental attributions and reported behaviour. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, *34*, 503-507. doi:10.1017/S1352465806003043

Yogman, M., & Garfield, C. F. (2016). Fathers' roles in the care and development of their children: The role of pediatricians. *Pediatrics*, *138*, 1-15. doi:10.1542/peds.2016-1128